

LUTGEN v. Luxembourg (№ 36681/23)

Обставини справи

Справа стосувалася накладення на заявника – адвоката – штрафу (як кримінального покарання) за неповагу до суду після того, як він розкритикував суддю у своєму електронному листі, надісланому двом міністрам та Головному державному прокурору.

27 травня 2019 року слідчий суддя призначив експертизу електрообладнання, яке спричинило смерть людини на заводі компанії, в якій заявник працював юристом. Суддя також наклав офіційні печатки на об'єкт.

Починаючи з наступного дня заявник звернувся до судді з кількома клопотаннями про зняття печаток якнайшвидше до державного свята 30 травня 2019 року, щоб запобігти зупинці виробництва та тимчасового звільнення кількох сотень працівників.

О 9:29 29 травня 2019 року суддя повідомив заявника електронною поштою, що пломби будуть зняті «як тільки завершить роботу призначений судом експерт». Заявник знав, що експерт виконав усі необхідні завдання, але не зняв пломби. Він також надіслав судді електронного листа о 15:18, який залишився без відповіді. Діючи як юрист, о 16:24, заявник надіслав електронного листа Міністру юстиції та Міністру економіки, а також його копію Головному державному прокурору, в якому поінформував їх про ситуацію, а також висловив певну критику на адресу судді. Печатки були зняті того ж дня о 19:00, але суддя не повідомив про це заявника.

Заявник був засуджений до штрафу (як кримінального покарання) за неповагу до суду через висловлювання, які він зробив про суддю у своєму електронному листі до міністрів. Було встановлено, що в цьому листі він використовував витончені звороти, щоб дискредитувати слідчого суддю, з метою завдати йому образи, в рамках законної і легітимної скарги.

Посилаючись на статтю 10 Конвенції заявник стверджував, що його кримінальне засудження становило порушення його права на свободу вираження поглядів.

Оцінка Суду

Засудження заявника до кримінальної відповідальності становило втручання в його право на свободу вираження поглядів, передбачене законом. Метою такого втручання був захист репутації або прав інших осіб, а також підтримання авторитету та неупередженості судової влади.

Заявник вжив заходів, які він вважав виправданими в інтересах свого клієнта, оскільки не був поінформований про те, що суддя фактично наказав

зняти печатки після завершення експертизи. У невизначеній та невідкладній ситуації його дії мали на меті повідомити про можливу бездіяльність судді, що могло бути прирівняно до неспроможності державної системи правосуддя. Принцип законності його дій був визнаний як національними судами, так і Урядом.

Питання у цій справі полягало в тому, чи надали національні суди відповідні та достатні підстави для засудження заявника на підставі тверджень, що містилися у спірних фрагментах електронного листування.

ЄСПЛ вважав, що висловлювання, про які йдеться, а саме: «Це не перший інцидент з [суддею]», «Само собою зрозуміло, що все це абсолютно неприйнятно» та «Ви можете уявити, що я про це думаю», – взяті разом, становили оціночні судження. По суті вони свідчили про погані стосунки між заявником і суддею, про якого йдеться.

Крім того, ЄСПЛ вважав, що ці оціночні судження мали достатнє «фактичне підґрунтя». Заявник згадав про «інциденти», які мали місце у його відносинах із суддею в минулому – і надав докази. Слід визнати, що вони не мали прямого зв'язку з даною справою. Однак їх можна обґрунтовано вважати достатньою фактичною основою для пояснення того, чому заявник вважав, що з огляду на терміновість, пов'язану з наближенням державного свята, відсутність відповіді судді була неприйнятною обставиною, про яку необхідно було повідомити органи, відповідальні за підтримання порядку в судах у відповідний час. Більше того, оціночне судження, що міститься в прикметнику «неприйнятно», який заявник використав для опису ситуації, ґрунтувалося на таких елементах, як ризик неминучих фінансових втрат і тимчасове звільнення близько 200 працівників.

ЄСПЛ нагадав, що за винятком випадків нападів, які завдають серйозної шкоди і є по суті необґрунтованими, враховуючи, що судді є частиною основоположного інституту держави, вони можуть бути об'єктом особистої критики в допустимих межах, а не лише в теоретичному і загальному плані. Таким чином, діючи у своїй офіційній якості, вони могли піддаватися ширшій критиці, ніж звичайні громадяни.

У цій справі, хоча висловлювання заявника мали безперечно зневажливий відтінок і були висловлені в критичному тоні по відношенню до судді, вони не могли бути охарактеризовані як образливі для цілей статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Коментарі в електронному листі були зроблені в письмовій формі виключно органам, відповідальним за підтримання порядку в судах у відповідний час, і в жодний спосіб не були оприлюднені.

Такі висловлювання, що мали на меті повідомити про ситуацію, яку заявник вважав неприйнятною, не могли вважатися «безпідставним особистим нападом» на суддю. Також ці висловлювання були використані в

контексті захисту заявником інтересів свого клієнта. В цьому аспекті заявник не робив заяв, про які йдеться, в рамках кримінального захисту свого клієнта. Однак ЄСПЛ вважав, що за конкретних обставин справи те, що клієнт заявника не був стороною кримінального провадження у суворому розумінні цього терміну, не мало особливого значення. Безперечним було те, що після нещасного випадку на виробництві зі смертельним наслідком на одному з його об'єктів клієнт заявника неминуче зазнав впливу цієї ситуації як роботодавець і як потенційний обвинувачений (відповідач). Таким чином, висловлювання, використані заявником у своєму спірному електронному листі, повинні були розглядатися в їхньому контексті, а саме як захист інтересів свого клієнта в нагальній ситуації. Це було зроблено незалежно від того факту, що його клієнт не мав статусу ні цивільної сторони, ні обвинуваченого у кримінальному провадженні.

Зрештою ЄСПЛ мав зауважити, що використані заявником висловлювання можна охарактеризувати як абсолютно недоречні. Однак у контексті цієї справи вони, безумовно, не лежали в кримінальній площині. Заявника було зобов'язано сплатити штраф, як кримінальне покарання, у розмірі 1 000 євро, а також «символічну» компенсацію шкоди у розмірі 1 євро та процесуальні витрати у розмірі 1 500 євро в суді першої інстанції. ЄСПЛ вважав, що такі покарання не можуть бути виправдані.

Беручи до уваги всі вищевикладені міркування, ЄСПЛ дійшов висновку, що причини, наведені кримінальними судами, не могли розглядатися як відповідне і достатнє обґрунтування втручання у право заявника на свободу вираження поглядів. Таким чином, ці суди не встановили справедливого балансу між необхідністю підтримувати авторитет судової влади та необхідністю захищати свободу вираження поглядів заявника як адвоката. За цих обставин ЄСПЛ визнав, що засудження заявника не було пропорційним переслідуваній легітимній меті, а отже, не було «необхідним у демократичному суспільстві»

(Див. також *Coutant v. France* (ухв.), № [17155/03](#), 24 січня 2008 року, [Legal Summary](#); *Morice v. France* [GC], № [29369/10](#), 23 квітня 2015 року, [Legal Summary](#))

Висновок

Порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 16 травня 2024 року та набуло статусу остаточного 16 серпня 2024 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.